OBSAH

Bajzíková E., Prídavné mená v úlohe osamostatnených vetných členov . 139
Dvonč L., K ďalším osobitným prípadom zhody prísudku s podmetom . . 332
K názvom štátov typu *štát Texas* 215
K niektorým osobitným prípadom zhody prísudku s podmetom 25
K otázke racionalizácie slovenského pravopisu 258
Obyvateľské mená typu *Saturňan* 85
Habovštiak A., Poznámky k druhému vydaniu Bodenkovej knihy Na starom grunte 65
Horák G., Z archaizmov v reči Martina Kukučína. Slovesá typu *niesť* . . 74
Horecký J., K diskusii o slovenskom pravopise 321
Názvy a značky mier 210
Prídavné mená s príponou *-teľný* v slovenčine 129
Ivanová-Šalingová M., K analýze štýlu drámy 151
Liška J., O niektorých problémoch slovenskej spisovnej výslovnosti . . 193
Mihál J., Poznámky k etymológii a sémantike niekoľkých slovenských slov . 17
Mistrík J., Jazyk v dievčenskom románe Jediná 270
K otázke štýlov, postupov a útvarov v systematike štylistiky 144
Prostriedky na vyjadrovanie tempa deja u Jašíka 10
Mlacek J., Mihálikove Tŕpky a ich jazyk 79
Parentéza a jej členenie 279
Redakcia, Diskusia o racionalizácii pravopisu 257
Rybák J., Zámená a príslovky s *nie-* a *da-* u Bodenka 335
Sabol J., K pomenovaniam hádaniek v Slovníku slovenského jazyka . . 88
Smirnov L. N., Poznámka o prenesenom používaní tvarov préterita v spisovnej slovenčine 137
Stanislav J., K jubileu 863—1963 3
Škultéty J., Frekvencia niektorých príčinných spojok v slovenčine . . 31

Diskusie

Dvonč L., *Atmosferický, či atmosférický?* 33
Don — dat.-lok. sg. *donu/donovi* 166
O písaní názvov ministerstiev 219
Omdlieť — omdlený/omdletý, zľadovatieť — zľadovatený 90
Horák E., Predminulý čas v slovenčine 286
Chovan J., K problematike doplnkovej vety 236
Ivanová-Šalingová M., Slová *dolu, dole* sú len príslovkami? . . . 38
Keder A., Ako prepisovať ruské slová s *ks* do latinky 227
Kočiš F., Triedenie a kritériá triedenia 232
Krištof Š., O výslovnosti *x* 102
Macháčková E., Klasifikace složeného souvětí ve slovenštině . . . 229
Mihál J., Odpoveď Š. Peciarovi 40
Mlacek J., Na okraj našej interpunkcie 225
Ondrus P., Miesto tzv. zámenných príslovíek v gramatickej stavbe slovenského jazyka 340
Peciar Š., Odpoveď na odpoveď 46

Rybák J., Na okraj kritiky prekladu Revízora 91
Sabol J., K otázke vykania v slovenčine 298
O výslovnosti spoluhlásky *v* 342
Uhlár V., *Praslen* a či *prasleň?* (Otázka znenia a významov tohto slova v slovenčine) 98

Zprávy a posudky

Anton Jánošík šesťdesiatročný. E. Jóna 301
Betáková V., Metodika slovenského jazyka v 6.—9. ročníku základnej deväťročnej školy. G. Horák 304
Československé přednášky pro V. mezinárodní sjezd slavistů v Sofii. J. Horecký 176
Havránek B., Studie o spisovném jazyce. J. Ružička 172
Kajanová O. — Čulen Š., Španielsko-slovenský a slovensko-španielsky vreckový slovník. J. Oravec 303
Konferencia o jazyku a štýle súčasnej prózy. J. Mistrík 357
Literatúra a jazyk. Litteraria — Štúdie a dokumenty VI. M. Šalingová . 112
Nečas J. — Kopecký M., Slovensko-český a česko-slovenský slovník rozdílných výrazů. I. Ripka 244
Nonnenmacher-Pribić E., Die baltoslavischen Akzent- und Intonationsverhältnisse und ihr quantitativer Reflex im Slovakischen. M. Majtán . . . 49
Pauliny E. — Ružička J. — Štolc J., Slovenská gramatika. E. Jóna . . . 173
V. medzinárodný sjazd slavistov v Sofii. E. Jóna 107
Sborník prací filosofické fakulty brněnské university XII, A 11. J. Ružička 241
Seminár o otázkach literatúry pre deti a mládež. G. Horák 307
Študijné strediská slovakistiky na zahraničných univerzitách. J. Kuzmík . 52
Univ. prof. dr. Bohuslav Hála 70-ročný. J. Liška 105
Univ. prof. J. Stanislav šesťdesiatročný. K. Habovštiaková 349
Urbańczyk S., Zarys dialektologii polskiej. E. Tvrdoň 246
Výbery zo starej českej literatúry. M. Majtánová 243
Vzájomné listy Jaroslava Vlčka a Jozefa Škultétyho. E. Jóna 50
Z jubilejných príspevkov. L. Dvonč 179
Zpráva o brnenskej konferencii o aktuálnych otázkach teórie verša. M. Šalingová 365
Zpráva o výskume hovorenej podoby spisovnej slovenčiny. E. Pauliny . . 351

Rozličnosti

Alžír — Alžírsko. (L. Dvonč) 183 — *Anglo-americký, angloamerický, Angloameričania.* (L. Dvonč) 311 — *Autostop, autostopár.* (E. Tvrdoň) 117 — *Cigája — gen. pl. cigáj?* (L. Dvonč) 56 — *Človeče, nehnevaj sa?* (L. Dvonč) 186 — *Desať deka — desať dekov.* (L. Dvonč) 188 — *Dinosaurus — príd. meno dinosaurí.* (L. Dvonč) 60 — *Don Juan — v Donovi Juanovi.* (L. Dvonč) 313 — *Girondini — girondisti.* (L. Dvonč) 249 — *Hamuljak — Hamuliak.* (L. Dvonč) 309 — *Chvoje, -a str.* (L. Dvonč) 118 — *K pravopisu a skloňovaniu slova banjo.* (L. Dvonč) 116 — *K pravopisu a výslovnosti slova cowboy.* (L. Dvonč) 184 — *K rodu podstatného mena knieža.* (L. Dvonč) 62 — *K slovám big beat a džez.* (R. Kuchar) 313 — *K významu slova znik.* (M. Šalingová) 309 — *Karel — Karla, Karlove Vary, Karlova Ves, karlista.* (L. Dvonč) 122 — *Kozmonautka.* (A. Keder) 58 — *Ku skloňovaniu prídavných mien typu papagájí.* (L. Dvonč) 59 — *Medicejský — mediciovský.* (L. Dvonč) 250 — *Mená mesiacov z obdobia Francúzskej revolúcie.* (L. Dvonč) 249 — *O mene obyvateľa Malty.* (L. Dvonč) 252 — *O spojke novšak.* (V. Uhlár) 56 — *Omnibus, -u/-a, mikrobus, -u.* (L. Dvonč) 370 — *Oxid, oxidácia, nie „oxyd", „oxydácia".* (I. Masár) 185 — *Plná škola žiakov.* (G. Horák) 57 — *Pricnieť sa.* (G. Horák) 373 — *Robespierrovec, Laplaceov.* (L. Dvonč) 314 — *Sujet — sujetu, sujetový.* (L. Dvonč) 372 —

Sympozion — sympózium. (L. Dvonč) 121 — *Synagóga či synagoga?* (A. Keder) 251 — *Vonka a vonku.* (E. Jóna) 129 — *Vyborg — Vyborčan, či Vyboržan?* (L. Dvonč) 61 — *Zaragoza či Zaragóza.* (L. Dvonč) 369 — *Ženské podstatné meno zoo.* (L. Dvonč) 187

Odpovede na listy

Ako ho omrklo, tak osvitlo. (G. Horák) 124 — *Ako sa píše slovo žabykláč?* (G. Horák) 124 — *Čakáreň — „čakálňa".* (G. Horák) 319 — *Fígeľ s úvodzovkami.* (G. Horák) 127 — *Hrešiť proti niečomu — hrešiť na čo.* (J. Kačala) 190 — *Ide byť prehliadka skríň.* (G. Horák) 316 — *Inovať, híňava.* (G. Horák) 191 — *Keď prišlo na lámanie chleba.* (G. Horák) 320 — *Keňa — Kenya.* (J. Kačala) 254 — *Ku mne, a či aj ko mne?* (G. Horák) 126 — *Lehota už vypršala.* (G. Horák) 376 — *Malcao posilňuje.* (G. Horák) 189 — *Maškarný ples nebol nanič.* (G. Horák) 254 — *Možno povedať čisté blato?* (G. Horák) 319 — *Mravčia práca.* (G. Horák) 377 — *My sme tu cudzí.* (G. Horák) 189 — *Nie trychtýr, ale lievik.* (G. Horák) 376 — *Nitran — Nitrančan.* (J. Kačala) 63 — *O jeden a pol minúty.* (G. Horák) 253 — *O pol druha minúty bude devätnásť hodín.* (G. Horák) 317 — *O takzvanom divadelnom opisovaní.* (G. Horák) 374 — *Oni smú, a nie oni „smia".* (G. Horák) 374 — *Otázky, aké len slina na jazyk prinesie?* (G. Horák) 316 — *Revanšovať sa.* (G. Horák) 377 — *Slovo šivačka je krajové.* (G. Horák) 376 — *Smrečia hora?* (G. Horák) 377 — *Ulica Maxima Gorkého, nie „Maxima Gorkija".* (G. Horák) 318 — *Viac-menej.* (J. Kačala) 127 — *Volať (sa) a nazývať (sa).* (G. Horák) 256 — *Vykanie — plurál úcty — onikanie.* (J. Kačala) 63 — *Výslovnosť mena Martin.* (G. Horák) 375 — *Zazroň (zázroň).* (J. Kačala) 63 — *Želať, priať a vinšovať.* (G. Horák) 191

Opravy 192
Index k 29. ročníku Slovenskej reči. Š. Lipták 379

Rudolf Bednárik

SLOVÁCI V JUHOSLÁVII

V 18. a 19. storočí početné slovenské poddanské rodiny opúšťali územie chudobného Slovenska a odchádzali na uhorskú nížinu, tzv. Dolnú zem, kam ich sprvu priťahoval dostatok pôdy a miernejšie poddanské povinnosti, neskôr lepšie pracovné príležitosti v poľnohospodárstve.

V národnom a kultúrnom ohľade zo slovenských vysťahovalcov na Dolnú zem najpevnejšie zakotvili Slováci v dnešnej Juhoslávii, osadení na území Báčky, Banátu a Sriemu (Vojvodina). V Juhoslávii dnes žije do 90 000 Slovákov, ktorí majú rovnaké práva ako ostatné juhoslovanské národy a národnosti a žijú bohatým kultúrnym životom. Dodnes si zachovali mnohé prvky vlastnej hmotnej i duchovnej kultúry a skúmanie ich života v minulosti a prítomnosti je veľmi vďačným poľom pre historikov, etnografov i jazykovedcov.

Spomalený vývin mnohých stránok života juhoslovanských Slovákov, zapríčinený v neposlednom rade práve ich odtrhnutosťou od materského slovenského etnika, konzervoval mnohé prejavy ich hmotnej a duchovnej kultúry, s akými sa na Slovensku dnes už veľmi zriedka stretávame.

Popredný slovenský etnograf doc. dr. Rudolf Bednárik, CSc., ktorý zbieral národopisný materiál o juhoslovanských Slovákoch vyše tridsať rokov, predkladá v knihe výsledky svojej práce najmä z oblasti hmotnej a duchovnej kultúry.

Je to po dlhom čase prvá kniha o juhoslovanských Slovákoch a iste podnieti ďalšie výskumy našich i juhoslovanských odborníkov. Bude nepochybne so záujmom prijatá širšou verejnosťou.

Práca je vhodne doplnená obrazovými prílohami.

VSAV 1964, strán 324, obr. 164, viaz. Kčs 35,50.

PRÍSPEVKY K DEJINÁM VÝCHODNÉHO SLOVENSKA

Štvrtý sjazd slovenských historikov v Košiciach roku 1962 mal za úlohu riešiť základné otázky dejín východného Slovenska. Sborník triedi materiály sjazdu do troch častí: na obdobie feudalizmu, kapitalizmu, národnooslobodzovacieho boja a výstavby socialistickej spoločnosti. Príspevky zväčša prinášajú úplne nové materiály a hodnotenia, ktoré budú môcť na jednej strane dostatočne čeliť staršej buržoáznej, najmä cudzej literatúre a na druhej strane ukazujú hlbokú organickú súvislosť východného Slovenska s ostatnými časťami Slovenska.

Východné Slovensko prežívalo v priebehu dejinného vývinu jednotlivé etapy čiastočne odlišné ako ľud v ostatných oblastiach krajiny. Geografické podmienky spôsobili, že východné Slovensko bolo v mnohých obdobiach odkázané samo na seba, a to tak z hospodárskeho, ako aj z politického i kultúrneho hľadiska. Napokon i proces formovania sa moderného národa prebiehal vo východných častiach Slovenska pomalšie a dokončuje sa až v posledných desaťročiach. Príspevky zverejnené v sborníku znamenajú preto priam základný prínos k celému radu kľúčových problémov, v minulosti značne zanedbávaných.

Východné Slovensko prežíva búrlivý hospodársky rozmach. Sborník Príspevky k dejinám východného Slovenska chce prispieť k procesu, ktorý sa v tejto oblasti

odohráva, chce prispieť k procesu dovršovania socialistickej kultúrnej revolúcie v tejto časti našej vlasti.

Sme presvedčení, že sborník, aj pokiaľ ide o témy z novších dejín, bude významným zdrojom poučenia pre odborné kruhy i širšie vrstvy a bude cenným odrazovým mostíkom pre ďalšie, ešte podrobnejšie štúdie historikov.

VSAV 1964, strán 448, viaz. Kčs 55,—.

Jozef Vlachovič

SLOVENSKÁ MEĎ v 16. a 17. STOROČÍ

Výroba medi na Slovensku v 16. a 17. storočí sa sústreďovala vo dvoch oblastiach. Najvýznamnejšia a svetoznáma bola oblasť stredoslovenská (Špania Dolina), druhá menej významná bola na Spiši (Smolník). Obsah publikácie tvoria predovšetkým dejiny výroby medi v prvej oblasti, druhú si autor všíma v menšej miere. Na základe rozsiahleho materiálu z domácich i zahraničných archívov a širokého štúdia literatúry objasnil autor jeden z najvýznamnejších úsekov hospodárskych a sociálnych dejín Slovenska v uvedenom období, ktorý až dosiaľ bol v prevažnej miere utajený. Popri skúmaní výroby venoval autor zvýšenú pozornosť obchodu so slovenskou meďou, na ktorom boli zainteresované najvýznamnejšie európske obchodné spoločnosti. Slovenská meď sa vyvážala takmer do všetkých oblastí Európy i do novoobjavených kolónií v zámorí. Zvýšenú pozornosť venoval autor sociálnemu postaveniu a triednym bojom robotníkov medenorudných baní. Rozsiahlu a zložitú problematiku tohto výrobného odvetvia skúmal v úzkej dialektickej súvislosti s celoeurópskym a politickým dianím, najmä s dvoma najvýznamnejšími činiteľmi európskej politiky tohto obdobia, s tureckou expanziou a nizozemskou revolúciou. Aplikovaním marxistickej metódy sa autorovi podarilo veľmi názorne a presvedčivo dokázať vplyv činiteľov európskej politiky na celkový vývoj medenorudného baníctva na Slovensku.

Kniha sa člení do piatich kapitol podľa významných periodických medzníkov vývoja skúmaného výrobného odvetvia. Prvá kapitola zobrazuje obdobie vlády fuggerovského kapitálu v slovenskom medenorudnom baníctve v rokoch 1495—1546, druhé obdobie od r. 1547 do krízy medenorudného baníctva na prelome 60. a 70. rokov 16. stor. a tretia zachytáva nasledujúci vývoj až do Bocskayovho zruinovania medených baní r. 1605. Štvrtá kapitola začína Bocskayovým ovládaním medených baní a zatvára ju obdobie konca tridsaťročnej vojny r. 1648. Obdobie od konca tridsaťročnej vojny do konca 17. stor. tvorí obsah poslednej piatej kapitoly. V jednotlivých kapitolách autor venuje zvýšenú pozornosť aj vývoju výrobných síl.

Publikácia je vybavená tabuľkami, dokumentmi i vyobrazeniami. Poslúži historikom, pedagogickým pracovníkom i záujemcom širšej verejnosti.

VSAV 1964, strán 368, viaz. Kčs 27,—.

SLOVENSKÁ REČ, časopis Ústavu slovenského jazyka Slovenskej akadémie vied pre výskum a kultúru slovenského jazyka. Ročník 29, 1964, číslo 6. Vydáva Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. Redaktorka časopisu Mária Kurišová. Technická redaktorka Magdaléna Macová. Vychádza šesťkrát za rok. Ročné predplatné Kčs 24,—, jednotlivé čísla Kčs 4,—. Rozširuje Poštová novinová služba. Objednávky a predplatné prijíma PNS — ústredná expedícia tlače, administrácia odbornej tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. 48. Možno objednať aj na každom poštovom úrade alebo u doručovateľa. Objednávky zo zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. 48/VII. Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného povstania, n. p., Martin. Výmer PK HSVZ, čís. 18163/50-II/3. — V-06*41337

© by Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1964

Kčs 4,—